

Маніфест української бібліотечної асоціації «Бібліотеки в умовах кризи»

Ухвалений Президією УБА 7 липня 2015 р.

Криза в українському суспільстві зачепила усі, без винятку, сфери суспільного життя і торкнулася кожного громадянина і мешканця України.

Наразі ми відмічаємо характерні ознаки економічної, соціальної, організаційної, психологічної кризи, що підсилюються веденням військових дій на території нашої країни та інформаційною війною.

Водночас, криза створює можливості для змін та інновацій. Більше того, вона вимагає їх невідклад-

ного упровадження, швидкого і гнучкого реагування.

Аби подолати кризу та розпочати процес сталого розвитку, українському суспільству необхідно провести структурні реформи, оптимізувати бюджетні витрати, створити умови для підприємництва та інвестицій, створити нову модель взаємодії суспільства на основі відкритого доступу і прозорості прийняття рішень, утвердити верховенство права, поважати людську гідність, розвивати ак-

тивне і відповідальне громадянське суспільство, формувати із споживачів активних громадян, підтримувати волонтерський рух і благодійність, формувати демократичні цінності.

Тому Українська бібліотечна асоціація підтверджує бачення місії та ролі бібліотек як:

- соціокомунікаційних інституцій, що сповідують і захищають демократичні цінності, сприяють доступності інформації і заперечують цензуру, сприяють збереженню та доступу до культурних і духовних цінностей українського народу, народів світу, які зберігаються у національних та інших бібліотеках України;
- центрів підтримки розвитку громади і безкоштовного забезпечення інформаційних потреб усіх, без винятку, соціальних верств суспільства;
- мобільних, креативних, ініціативних центрів освіти, науки, культури, дозвілля.

Цінність бібліотек в умовах кризи

Бібліотека відкрита і доступна для всіх. Це безкоштовний центр інформації на різних носіях, центр освіти, науки, розвитку, самореалізації, культури і дозвілля. Це комфортний безкоштовний простір для спільної роботи і творчості.

Бібліотека створює гармонійний комунікаційний простір для суспільної взаємодії на державному, регіональному та місцевому рівнях. Це майданчик для комунікації і соціального діалогу представників влади і громади, що послуговує відновленню довіри до влади. Бібліотека сприяє взаєморозумінню представників різних національностей, різних конфесій, різних поколінь, що формує толерантність.

Бібліотека – центр громади. Вона створює умови для формування активних громадян, реалізації принципів і механізмів функціонування демократичного громадянського суспільства, консолідує та розвиває місцеву громаду.

Бібліотека – це територія єдності, на якій долаються стереотипи і зближуються світоглядні позиції, згуртовується українське суспільство, розбудовується нація.

Бібліотека надає допомогу у формуванні ціннісних орієнтирів особистості та суспільства.

Бібліотека – це організатор доступу до достовірних джерел інформації, платформа для технологічної та медіа грамотності, підвищення медійної культури.

Бібліотека сприяє розвитку поваги до рідної мови, мовному розмаїттю, запобігає дискримінації за

культурним і мовним принципом, підтримує міжкультурний діалог.

Бібліотека зберігає і популяризує культурно-історичну спадщину країни, регіону, місцевої громади як основу національно-патріотичного розвитку особистості.

Бібліотека допомагає долати правову незахищеність, поширює правові знання, що важливо для розбудови правового суспільства та подолання корупції.

Бібліотека організовує доступ громадян до офіційної інформації та адміністративних послуг, сприяє розвитку е-урядування та е-демократії.

Бібліотека запобігає соціальному виключенню, сприяє соціальному вирівнюванню й адаптації, допомагає у пошуку роботи, профорієнтації, перекваліфікації. Цінністю бібліотеки є її індивідуальний підхід до користувача, увага до соціально вразливих категорій населення, людей з особливими потребами. Бібліотека – територія безпеки, психологічного та фізичного комфорту.

Бібліотека надає інформаційну підтримку при заснуванні і провадженні малого бізнесу, особливо у сільській місцевості, допомагає реалізувати ініціативи зі створення локальних продуктів і послуг, залучати інвестиції, розвивати місцеву інфраструктуру.

Бібліотека сприяє формальній і неформальній освіті впродовж життя, самоосвіті та саморозвитку.

Бібліотека організовує екологічне просвітництво, популяризує здоровий спосіб життя і раціональне споживання ресурсів.

Бібліотека надає підтримку у вирішенні життєво важливих питань внутрішньо переміщеним особам, учасникам антитерористичної операції та їхнім сім'ям, сприяє волонтерському руху та благодійництву.

Діяльність бібліотек в умовах кризи

Українська бібліотечна асоціація закликає всіх бібліотекарів підтримати таку програму дій:

1. Бібліотеці необхідно застосовувати інноваційний менеджмент, визначити візію, місію, цінності та розробляти стратегію дій з урахуванням цілей, пріоритетів в умовах кризи. Запровадити комплексний підхід до надання послуг, що відповідають викликам кризового часу та місцевим специфічним потребам, зокрема, переглянути години роботи бібліотеки і зробити їх зручними для користувачів.

2. Бібліотека має забезпечувати вільний безкоштовний доступ до легальних інформаційних ре-

сурсів, у тому числі до ресурсів Інтернету, формувати актуальні колекції документів на різних носіях інформації з представленням їх у найдоступнішому для сприйняття вигляді. Сприяти реалізації програм професійної підготовки нової генерації управлінців, дослідників, спеціалістів і кваліфікованих працівників, а також здійснювати ефективну передачу знань з науково-дослідницької у практичну площину.

3. Організувати інформаційне забезпечення органів влади усіх рівнів для проведення реформ. Інформувати суспільство про сутність і важливість реформ для сталого розвитку країни, європейські цінності і стандарти суспільного устрою. Підтримувати прозорість прийняття управлінських рішень і боротьбу з корупцією. Реалізовувати концепцію «Бібліотеки – мости до е-врядування», розвиваючи пункти доступу громадян до офіційної інформації.

4. Працювати у партнерстві з владою, громадянським суспільством і бізнесом під час реалізації соціальних проєктів; розвивати корпоративну взаємодію бібліотек.

5. Активно включатися у процеси економічного і соціального розвитку місцевої громади, а саме: запроваджувати і підтримувати ініціативи стратегічного управління, визначення проблем і пошуку рішень, організувати суспільно корисну діяльність.

6. Слід формувати ціннісні орієнтири у суспільстві на основі популяризації кращих зразків вітчизняної та світової культури через надання доступу до інформації, просвітництво, дискусії з істориками, політологами, громадськими діячами, публічними людьми, у т. ч. з використанням інформаційних технологій і соціальних мереж.

7. Бібліотека має сприяти формуванню свідомого, активного громадянина як ініціатора реформ через всебічне інформування, тренінгову діяльність, школи лідерства, підтримку волонтерів, поширення європейських демократичних практик. Слід проводити заходи, що поглиблюють знання громадян та готують їх до публічних дискусій і обговорень.

8. Необхідно визначати пріоритети діяльності бібліотеки з огляду на потреби дітей і молоді як активних громадян суверенної демократичної європейської держави.

9. Бібліотека має сприяти національно-патріотичному розвитку особистості, вивченню, розумінню та поцінуванню історії, культури народів, що проживають в Україні.

10. Важливим завданням сучасної бібліотеки є сприяння технологічній грамотності населення, ліквідації цифрової нерівності, орієнтація на ефективне використання інформаційних ресурсів і комунікаційних технологій як важливої умови подолання економічної кризи.

11. Бібліотека має розвивати інформаційно-консультативну діяльність з правових, економічних, екологічних, соціальних, психологічних питань, питань охорони здоров'я тощо, створюючи відповідні колекції інформаційних ресурсів і залучаючи фахівців, у т.ч. дистанційно.

12. Особливу увагу необхідно приділяти тим соціальним групам, які зазвичай є недостатньо інтегрованими у місцеві громади: меншинам, біженцям і мігрантам, переміщеним особам, тим, хто шукає політичного притулку, людям з фізичними і психічними обмеженнями, безробітним, безпритульним та ін. Організувати ярмарки вакансій, дистанційне навчання, допомагати у соціальному включенні та реабілітації.

13. Бібліотека має надавати підтримку внутрішньо переміщеним особам, учасникам антитерористичної операції, їхнім сім'ям, створюючи тематичні сторінки з актуальною інформацією на своїх веб-ресурсах, співпрацюючи з центрами соціальної допомоги. Бібліотекарям важливо підтримувати та організувати благодійні акції, створювати міні-бібліотечки для військових частин, відвідувати госпіталі.

14. Бібліотека має організувати простір для спілкування, спільної діяльності та апробації технологічних новинок, творчості, підтримки молодіжних ініціатив, створювати творчі майстерні, коворкінги, медіатеки тощо, бути «територією безпеки», «аптекою для душі», місцем для позитивних емоцій і настрою.

15. Запровадити концепцію «зеленої бібліотеки», перетворити бібліотеки в екологічну територію, сприяти екологічній просвіті населення, використанню ресурсозберігаючих та екотехнологій.

16. Бібліотека має бути активною у формуванні медіаграмотності населення, спонукати користувачів до критичного мислення та ефективного використання усіх видів інформації, протистояти ворожій інформаційній експансії, рекомендувати авторитетні та офіційні джерела інформації, забезпечувати повноту і неупередженість інформації, створювати і підтримувати об'єктивне медійне середовище в Україні.

Запровадження Маніфесту в життя

Українська бібліотечна асоціація закликає органи державної влади та місцевого самоврядування, громадські та благодійні організації визнати стратегічне значення бібліотек в умовах кризи й активно підтримувати їхню діяльність і розвиток.

Українська бібліотечна асоціація закликає тих, хто приймає рішення на національному та місцевому рівнях, спільно з бібліотекарями і громадянським суспільством розробити стратегію, політику та плани дій, які реалізують положення цього Маніфесту.

Для виконання визначеної у Маніфесті програми дій необхідна законодавча і фінансова підтримка. Бібліотеки мають бути забезпечені ресурсами, зокрема відповідним фінансуванням, кваліфікованим персоналом, облаштованими приміщеннями та сучасною інфраструктурою.

Українська бібліотечна асоціація закликає бібліотекарів в умовах кризи раціонально використовувати наявні ресурси, застосовувати інноваційні підходи, узгоджувати з громадою пріоритети своєї діяльності.